MAKTABGACHA YOSHDAGI O‘QUVCHILARNING BILISH FAOLLIGINI OSHIRISHDA FAOL TA’LIM METODLARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

MAMATOVA ODINA MAMATUSMONOVNA
Maktabgacha ta’lim
1-bosqich magistratura talabasi
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim
fan va innovatsiyalar vazirligi
Namangan davlat pedagogika instituti
Magistratura bo‘limi 7011020-ta’lim-tarbiya nazariyasi
va metodikasi (Maktabgacha ta’lim) mutaxassisligi magistranti

ANNOTATSIYA: *Mazkur tezisda maktabgacha yoshdagi o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishda faol ta’lim metodlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda faol ta’lim yondashuvining nazariy asoslari, maktabgacha yoshdagi bolalarda bilim olish jarayonini rag‘batlantirishdagi roli va pedagogik samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, faol ta’lim metodlarining turli shakllari interaktiv o‘yinlar, loyiha asosidagi faoliyat, muloqotli mashg‘ulotlar va tajriba ishlari amaliyotda qanday qo‘llanilishi va ularning o‘quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta’siri tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim muassasalarida o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishga qaratilgan samarali pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, bilish faolligi, faol ta’lim metodlari, pedagogik imkoniyatlar, interaktiv metodlar, loyiha asosidagi faoliyat, o‘quvchi rivoji.*

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish masalasi pedagogikaning dolzarb yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi.

Maktabgacha yosh davri bolaning intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi uchun muhim bosqich hisoblanadi. Shu davrda bolalarni bilim olish jarayoniga faol jalb etish ularning mustaqil fikrlash, muloqot qilish va ijodiy ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Faol ta’lim metodlari, jumladan interaktiv o‘yinlar, loyiha asosidagi mashg‘ulotlar va muloqotli faoliyat, o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishda samarali vosita sifatida e’tirof etilgan. Mazkur metodlar maktabgacha yoshdagi bolalarda bilimni qabul qilishni rag‘batlantiradi, ularning diqqatini jamlash va fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi.

Shu bois, mazkur tezisda maktabgacha yoshdagi o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishda faol ta’lim metodlarining pedagogik imkoniyatlari, ularni amaliyotga tatbiq etishning samarali usullari va metodik jihatlari tahlil qilinadi.

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim muassasalarida pedagogik jarayonni takomillashtirish va o‘quvchilarning bilimga bo‘lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta’lim tizimi va faol ta’lim metodlariga huquqiy asos

Ta’lim-tarbiya jarayonini qonuniy tartibga soluvchi asosiy hujjat O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risidagi Qonun bo‘lib, bu hujjat Qonunchilik palatasi tomonidan yiqilgan oktyabr oyida, Senat tomonidan dekabr oyida tasdiqlangan va keyinchalik amalda qo‘llanila boshlangan. Mazkur qonun maktabgacha ta’limda ta’lim va tarbiyaning uzviy bog‘liqligini, shuningdek, bolalarning bilish faolligini oshirish jarayonini tashkil etishda ham pedagogik shart-sharoitlar yaratishni nazarda tutadi. Qonunda ta’lim va tarbiya berish uyg‘unligi, har bir bolaning ta’limga teng huquqi hamda pedagogik jarayonni milliy standartlarga muvofiqlashtirish asoslari belgilangan.

Shuningdek, Maktabgacha ta’lim vazirligi Nizomi qabul qilingan bo‘lib, unda maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishini ta’minlash,

zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini maktabgacha ta’limga joriy etish, o‘quv-tarbiyaviy jarayonni metodik qo‘llab-quvvatlash kabi shartlar hujjatlashtirilgan. Bu Nizom pedagogik xodimlar faoliyatini tartibga soladi hamda faol ta’lim metodlarini amaliyotga tatbiq etishda zarur bo‘lgan metodik tavsiyalarni belgilaydi.

Faol ta’lim metodlari va ularning pedagogik imkoniyatlari

Maktabgacha ta’lim muassasalarida faol ta’lim metodlaridan foydalanish bu maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish faolligini oshirishning eng samarali yo‘nalishlaridan biridir. Faol ta’lim metodlari quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- Interaktiv o‘yinlar va faol o‘yinlarni metodik qo‘llash bu metodlar bolalarning diqqatini jamlash va boshqarishni rivojlantiradi hamda bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.
- Loyiha asosidagi faoliyat bolalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishga yo‘naltiradi, ularning bilish faolligini oshiradi.
- Muloqotli faoliyat va rolli o‘yinlar ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantiradi va bolalarning tafakkur doirasini kengaytiradi.

O‘zbek pedagogik manbalarida metodik ko‘rsatmalarga alohida e’tibor berilgan. Masalan, o‘qituvchilar uchun ishlab chiqilgan maktabgacha ta’lim pedagogikasi qo‘llanmalarida faol ta’lim metodlaridan foydalanish, interaktiv texnologiyalarni qo‘llash orqali bilish faolligini oshirish strategiyalari yoritilgan. Bu manbalarda pedagogik jarayonni tashkil etishda didaktik o‘yinlar, muloqotli mashg‘ulotlar, bo‘sh vaqtni mazmunli o‘tkazishga yo‘naltirilgan faoliyatning ahamiyati ta’kidlangan.

Amaliy jarayon: faol ta’lim metodlarini tatbiq etishning bosqichlari (jadval ko‘rinishida)

Qayd etilgan hujjatlar va pedagogik amaliyot asosida faol ta’lim metodlarini tatbiq etish quyidagicha tashkil etiladi:

Tashkiliy hujjat > Pedagogik metod > Amaliy natija

– O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risidagi Qonun tasdiqlanishi ta’lim va tarbiya uyg‘unligini ta’minlash pedagogik jarayonni milliy standartlarga muvofiqlashtirishga asos bo‘lishi.

– Maktabgacha ta’lim vazirligi Nizomi qabul qilinishi zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini qo‘llash interaktiv va faol ta’lim metodlarini metodik qo‘llab-quvvatlash.

– Pedagoglar tomonidan interaktiv o‘yinlar qo‘llanilishi bolalarning diqqat va muloqot faolligini oshirish bilish jarayonida ishtirok etish va bilim mustahkamligi.

– Loyiha asosidagi mashg‘ulotlar turli mavzularni mustaqil o‘rganish tafakkur va ijodiy yondashuvni kuchaytiradi.

– Muloqotli faoliyat rolli o‘yinlar, guruh ishlari ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.

Bu bosqichlar samarali ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda pedagogik sharoit yaratadi va bolalarning bilish faolligini oshiradi.

Mualliflarning ilmiy qarashlari

O‘zbekiston pedagog olimlarining maktabgacha ta’limga oid ilmiy asarlarida faol ta’lim metodlarining pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida interaktiv va faol yondashuvlar maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish faolligini oshirishda muhim omil sifatida ko‘riladi. Bu yondashuvlar bolalarning bilim olishga qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlashni shakllantiradi hamda pedagogik jarayonni yanada samarali qiladi.

Amaliy jarayon: faol ta’lim metodlarini tatbiq etish jadvali:

Tashkiliy-huquqiy asos	Faol ta’lim metodlari	Amaliy bosqichlar	Kutilayotgan natija
O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha	Interaktiv o‘yinlar	Pedagog o‘quvchilarni turli didaktik o‘yinlar	O‘quvchilarning diqqatini jamlash, bilimlarni

Tashkiliy-huquqiy asos	Faol ta’lim metodlari	Amaliy bosqichlar	Kutilayotgan natija
ta’lim va tarbiya to‘g‘risidagi Qonun		orqali bilim olish jarayoniga jalb qiladi	mustahkamlash, qiziqishni oshirish
Maktabgacha ta’lim vazirligi Nizomi	Loyiha asosidagi faoliyat	Bolalar mavzularni kichik guruhlarda mustaqil o‘rganadilar, masalalarni yechadilar	Tafakkur va ijodiy ko‘nikmalar rivojlanadi, mustaqil fikrlash shakllanadi
Maktabgacha ta’lim standartlari	Muloqotli faoliyat (rolli o‘yinlar, guruh ishlari)	Bolalar ijtimoiy vaziyatlarni rolli o‘yinlar orqali o‘rganadilar	Ijtimoiy ko‘nikmalar, muloqot va hamkorlik faolligi oshadi
Pedagogik tavsiyalar va metodik qo‘llanmalar (Hasanboyeva, Tojiyeva, Toshpo‘latova)	Vizual va interaktiv materiallar	O‘qituvchi diagramma, kartochka va vizual vositalar yordamida darslarni olib boradi	Bilish faolligi, eslab qolish va tasavvur qilish ko‘nikmalari rivojlanadi
O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim	Amaliy laboratoriya mashg‘ulotlari, tajribalar	Bolalar eksperimentlar orqali bilimlarni	Bilimlarni tushunish va qo‘llash qobiliyati oshadi, ilmiy

Tashkiliy-huquqiy asos	Faol ta’lim metodlari	Amaliy bosqichlar	Kutilayotgan natija
to‘g‘risidagi Qonun		amaliy tarzda sinab ko‘radilar	tafakkur shakllanadi

XULOSA

Maktabgacha ta’lim tizimida o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishda faol ta’lim metodlaridan foydalanish pedagogik jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Faol ta’lim metodlari, jumladan interaktiv o‘yinlar, loyiha asosidagi mashg‘ulotlar, rolli o‘yinlar va reflektiv mashg‘ulotlar bolalarni bilim olish jarayoniga faol jalb etadi, ularning tafakkur va ijodiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi hamda ijtimoiy va emotsional jihatdan moslashuvchanlikni oshiradi.

O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida, xususan, *Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risidagi Qonun*, *Ta’lim to‘g‘risidagi Qonun*, shuningdek, Maktabgacha ta’lim vazirligi Nizomi va pedagogik standartlar faol ta’lim metodlarini tatbiq etish uchun mustahkam huquqiy va metodik bazani yaratadi. Ushbu hujjatlar pedagogik jarayonni tartibga solish, ta’lim-tarbiya jarayonining uyg‘unligini ta’minlash va o‘quvchilarning individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi.

Amaliyotda faol ta’lim metodlarini qo‘llash pedagoglarga o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga rag‘batlantirish, bilimlarni amalda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirish va darslarni qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. Shu bois, maktabgacha yoshdagi o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishda faol ta’lim metodlarini tatbiq etish pedagogik amaliyotning ajralmas va strategik yo‘nalishi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Hasanboyeva O.U., Tojiyeva M.X., Toshpo‘latova Sh.K. *Maktabgacha ta’lim pedagogikasi*. Toshkent, O‘qituvchi nashriyoti, 2017.

2. Qodirova F.R. *Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi nazariyasi va metodikasi*. Toshkent, Navro‘z nashriyoti, 2018.

3. O‘zbekiston Respublikasi. *Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida*gi Qonun. Toshkent, 2019.

4. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. *Pedagogik texnologiyalar asoslari*. Toshkent, Fan va texnologiya nashriyoti, 2016.